

A MAGYAR VÁLLALATOK FENNTARTHATÓSÁGI KÖZZÉTÉTELÉNEK VIZSGÁLATA TARTALOMELEMZÉSEL, A VÁLTOZÓ SZABÁLYOZÁS TÜKRÉBEN

CONTENT ANALYSIS OF HUNGARIAN COMPANIES' SUSTAINABILITY REPORTING PRACTICES IN THE LIGHT OF THE CHANGING REGULATIONS

A kutatás fókuszában a magyar nagyvállalatok fenntarthatósági közzétételi gyakorlatának vizsgálata áll. A téma aktualitását az Európai Unió új irányelve adja (CSRD – Corporate Sustainability Reporting Directive), melynek magyar jogrendbe implementálása folyamatban van. A szerzők tárgyalják a nem-pénzügyi közzététel folyamatát, valamint áttekintik a témához kapcsolódó legfontosabb elméleteket: érdekhordozói elmélet, megbízó-ügynök elmélet, jelzéselmélet és legitimitáselmélet. Az empirikus vizsgálat során százelemű mintán tartalomelemzéssel vizsgálták a magyar nagyvállalatok fenntarthatósági közzétételi gyakorlatát, a jelentések formáját, a használt standardokat és a CSRD által előírt témák (környezeti, társadalmi, vállalatiirányítási tényezők és korrupcióellenes tevékenységek) tekintetében. Az eredmények szerint azoknak a vállalatoknak közelít leginkább a közzétételi gyakorlata a jövőbeni szabályozás előírásaihoz, melyek egy vállalatcsoport tagjaként működnek. A leggyakrabban előforduló témák a vizsgáltak közül a környezeti tényezők. Legkevésbé a korrupcióellenes tevékenységekről jelentenek a vállalatok. A leggyakrabban előforduló standard a GRI (Global Reporting Initiative) volt, majd ezt követte a TCFD (Task Force on Climate related Financial Disclosure). A kapott eredmények hozzájárulnak az említett elméletek igazolásához.

Kulcsszavak: nem-pénzügyi közzététel, fenntarthatósági közzététel, ESG (Environment, Social, Governance)-jelentés, NFRD (Non-Financial Reporting Directive), CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), tartalomelemzés

The research focuses on the sustainability disclosure of large Hungarian companies. The new European Union Directive (CSRD) underscores the topic's relevance. The authors discuss the process of non-financial disclosure and review the main theories related to the topic: stakeholder-, agency-, signalling-, and legitimacy theory. In the empirical study, they conduct a content analysis on a 100-item sample to investigate the sustainability disclosure practices of large Hungarian companies, the form of the reports, the standards used, and the topics covered by CSRD (environmental, social, corporate governance, and anti-corruption). The results show that the disclosure practices of companies operating as part of a group are closest to the requirements of future legislation. Environmental factors are the most frequently reported. Companies are least likely to report on anti-corruption activities. The most common standard was GRI (Global Reporting Initiative), followed by TCFD (Task Force on Climate related Financial Disclosure). The results obtained contribute to the validation of the theories mentioned above.

Keywords: non-financial disclosure, sustainability disclosure, ESG (Environment, Social, Governance) reporting, NFRD (Non-Financial Reporting Directive), CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), content analysis

Finanszírozás/Funding:

A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének Digitális Társadalom Kompetenciaközpontja támogatta. A szerzők a Pénzügyi és számviteli kihívások a digitalizáció összefüggésében kutatócsoport tagjai.

The research was supported by the Digital Society Competence Center of the Human and Social Science Cluster of the Interdisciplinary Research Development and Innovation Excellence Center (IKIKK) of the University of Szeged. The authors are members of the research group Financial and accounting challenges in the context of digitalization.

Szerzők/Authors:

Dr. Lippai-Makra Edit^a (makra.edit@eco.u-szeged.hu) egyetemi adjunktus; Dr. Kovács Zsuzsanna Ilona^a (zsuzsanna.k@eco.u-szeged.hu) egyetemi adjunktus; Bodó Regina^a (bodo.regina@szte.hu) egyetemi tanársegéd

^aSzegedi Tudományegyetem (University of Szeged) Magyarország (Hungary)

A cikk beérkezett: 2023. 11. 29-én, javítva: 2023. 11. 29-én, elfogadva: 2024. 01. 24-én.

The article was received: 29. 11. 2023, revised: 29. 11. 2023, accepted: 24. 01. 2024.

Copyright (c) 2024 Corvinus University of Budapest, publisher of Vezetéstudomány / Budapest Management Review.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap a társadalmi és ökológiai transzformáció szükségessége, amelyben fontos szerep hárul a gazdaság szereplőire (Köves & Király, 2022). Egyértelmű elmozdulás tapasztalható a gazdasági döntéshozatalban a fenntarthatóság iránti elköteleződés irányába (Herczeg, Pintér & Bagó, 2023). A fenntarthatósági szempontok a finanszírozási és pénzügyi döntésekben is egyre erősebben megjelennek (Horváth, 2022). Hasonló fenntarthatósági irányba való elmozdulás tapasztalható a vállalatok közzétételi gyakorlatában. Ugyanis addig, amíg a 2000-es évek elején a tudástőke-elemek számviteli beszámolón túli bemutatása uralta a vállalatok közzétételi gyakorlatát, addig mára már kijelenthető, hogy a fenntarthatósághoz való hozzájárulás, az ESG (környezeti, társadalmi, vállalatiirányítási) kockázatok, teljesítmények dominálják az érdekhordozókkal folytatott kommunikációt. Sőt, a vállalatokkal szemben ma már elvárás, hogy minden fórumon kommunikálják a fenntarthatóság érdekében tett lépéseiket (Hajdu, Lukács & Ducsa, 2023). Továbbá több korábbi kutatás is vizsgálta a közzétételi motivációkat, eredményeik alátámasztják, hogy a vállalatoknak előnyökkel jár a fenntarthatósági közzététel (Flammer, 2012; Ho, Chau & Cheung, 2012; Junior, 2019; Lippai-Makra & Kovács, 2021; Ortas Gallego-Alvarez & Etxeberría, 2015; Stolowy & Paugam, 2018).

A kutatás fókuszában a magyar nagyvállalatok fenntarthatósági közzétételi gyakorlatának vizsgálata áll. A téma aktualitását az adja, hogy az Európai Unió új vonatkozó szabályozást léptetett hatályba, melynek magyar jogrendbe implementálása folyamatban van. Az új irányelv szigorítást jelent a fenntarthatósági (korábban nem pénzügyi) jelentések tartalmi és formai kérdéseiben, valamint több ütemben bővíti a kötelező fenntarthatósági közzétételre kötelezett vállalatok körét. A kutatási kérdés az alábbiak szerint fogalmazható meg: *Mennyire felel meg a magyar nagyvállalatok közzétételi gyakorlata a 2025-től esedékes kötelező fenntarthatósági közzétételnek?* A kutatási kérdés megválaszolására a 100 legnagyobb magyar vállalkozás 2021-es közzétételét vizsgáltuk tartalomelemzéssel négy olyan témában, melyről be kell majd számolniuk. Ez a négy téma az alábbi: környezeti, társadalmi, vállalatiirányítási tényezők, valamint a korrupcióellenes tevékenységek. A vizsgált mintába a szabályozás alapján várhatóan alannya váló, 100 legnagyobb árbevétellel rendelkező magyar céget emeltük be a Crefoport Scholar adatbázis alapján.

A cikk felépítése a következő: az elméleti háttér bemutatása során ismertetjük a fő definíciókat, bemutatjuk a vállalati közzététellel leggyakrabban kapcsolatba hozott elméleteket, valamint kitérünk a fenntarthatósági közzététel folyamatának ismertetésére. Ezt követően ismertetjük az alkalmazott tartalomelemzési módszertant, leírjuk a minta kiválasztásának menetét, majd pedig ismertetjük az empirikus kutatás eredményét. Végül megfogalmazzuk, hogy az új európai uniós szabályozás hatására hogyan változik a fenntarthatósági közzététel jó gyakorlatának modellje, valamint javaslatokat fogalmazunk meg azon vállalatok számára, melyek fenntarthatósági közzétételre lesznek kötelezettek.

Elméleti háttér

A vállalatok fenntarthatósági közzététele jól vizsgálható ugyanazon elméleti keretek között, melyben a pénzügyi beszámolást is vizsgálják mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban. Ezen elméletek ismertetése előtt azonban tisztázni kell azokat a kapcsolódó fogalmakat, melyek újszerűek a témában, esetleg pontos megnevezésük még nem honosodott meg a magyar nyelvben. Gyakorlatilag már a fenntarthatósági közzététel is egy ilyen fogalom, melynek használata az Európai Unió irányelvében is újdonság, hiszen korábban a nem-pénzügyi jelzót használták a jogszabályokban. Jelen cikk szerzőinek értelmezése szerint nem-pénzügyi közzétételnek tekinthető a négy alapvető számviteli okmányon (mérleg, eredménykimutatás, cashflowkimutatás és sajáttőke-változások) túlmutató közzététel. Fenntarthatósági közzétételnek pedig a környezeti, társadalmi és vállalatiirányítási kérdéseket fókuszba helyező közzétételt értjük. Az érdekhordozók, érdekeltek és érintettek kifejezéseket szinonimaként használjuk, a hivatkozott szerző szóhasználatának tiszteletben tartásával. A fenntarthatósági jelentések könyvvizsgálata alatt azt a tanúsítási audit-folyamatot értjük, mely során a könyvvizsgálóknak a fenntarthatósági jelentésekre vonatkozó bizonyossági véleményt kell kiadniuk.

A kapcsolódó elméletek

A vállalkozások közzétételével kapcsolatban több elmélet született (Lakatos, 2013), amelyek bemutatása azért fontos, hogy megértsük a vállalatok beszámolási gyakorlatára ható tényezőket. A fenntarthatósági közzétételhez leginkább az alábbi négy elmélet köthető: érdekhordozói elmélet, megbízó-ügynök elmélet, jelzéselmélet és legitimitáselmélet (Manes-Rossi, Tiron-Tudor, Nicolò & Zanellato, 2018; Ortas et al., 2015).

Az érdekhordozói elmélet a szervezettel kapcsolatban álló társadalmi szereplőkkel és információ igényükkel foglalkozik. Az érdekhordozók érdeke, hogy minél több információt szerezzenek a vállalkozásról (Lakatos, 2013). Érdekhordozók a részvényesek (tulajdonosok), hitelezők, menedzsment (vezetők), munkavállalók, ügyfelek, beszállítók, állam, kormányzati szervek, közérdekű csoportok, érdekvédelmi szervezetek (Roberts, 1992; Baricz, 1994). An, Davey & Eggleton (2011) szerint *a vállalkozások tagjai a tág társadalmi rendszernek, amelyben működnek, és így elszámoltathatónak kell lenniük a különböző érdekcsoportokkal szemben, melynek fontos eszköze a pénzügyi és nem-pénzügyi információ közzététele is.* Az elszámoltathatóság véleményük szerint a vállalkozás azon felelőssége, hogy nyilvánosságra hozza teljesítményét, pénzügyi helyzetét, finanszírozási és befektetési döntéseit, valamint, azt, hogy a szabályoknak megfelelően működik.

A *megbízó-ügynök elmélet* elsősorban a tulajdonosok és a menedzsment elkülönítését, valamint a kockázatviselés, döntéshozatal és irányítási funkciók szétválasztását tárgyalja (Jensen & Meckling, 1976). Ebben a szerződéses kapcsolatban egy vagy több egyén (a megbízó) egy vagy több személyt (ügynököt) alkalmaz annak céljából, hogy

az bizonyos intézkedéseket végezzen el a javára, illetve ehhez döntéshozatali hatáskörrel látja el őket. Gyakran jelen van az információs aszimmetria, azaz a megbízó lényegesen kevesebb információval rendelkezik az elvégzendő feladat pillanatnyi állapotáról és a feladatot érintő külső körülményekről. Az eltérő célok és az információs aszimmetria kölcsönös bizalmatlanságot eredményez a megbízó és ügynöke között (Kaliczka & Naffa, 2010). A beszámoló összeállítását a menedzserek végzik (ügynökök), a tulajdonosok (megbízók) pedig értékeli a teljesítményüket (Jensen & Meckling, 1976; Lakatos, 2009; Mohl, 2013). A fent bemutatott súrlódások enyhítése elérhető a magas szintű közzététel által, mely egyrészt csökkentheti az opportunista magatartást (pl. bennfentes kereskedelem) a pontosabb nyomon követhetőség, valamint az átláthatóbb növekedés támogatásával (Li, Pike & Haniffa, 2008), másrészt mérsékelheti a tőkeköltséget, a vállalkozásba vetett bizalom növelésével (Singh & Zahn, 2008).

A *jelzésemélet* szintén a vezetők és a befektetők közötti információs aszimmetriára épít, azonban más megközelítéssel él. A vállalkozás vezetői sokkal több információval rendelkeznek a vállalkozás működéséről (kockázat, életképesség, nyereség), mint a befektetők. Emiatt a befektetők nem feltétlenül tudnak optimális döntéseket hozni. A jelzésemélet alapján a vállalkozások olyan információkat közölnek az érdekhordozókkal, melyek jelzik, hogy ők jobbak társaiknál, így vonzóbbá válhatnak a jobb hírnév által (Campbell, Shrivess & Bohmbach-Saager, 2001; Shehata, 2014). Az egyik leghatékonyabb eszköz erre az, ha a kedvező számviteli információkat közzéteszik az érdekeltek számára (An et al., 2011; Watson, Shrivess & Marston, 2002).

A *legitimitásemélet* szerint egy szervezet csak a társadalom által alkotott keretek között tud működni (Pereira Eugénio, Costa Lourenço & Morais, 2013), mivel nincs joga létezni anélkül, hogy összeegyeztetné értékeit a társadalommal, amelybe beépülve működik (Magness, 2006). Egy vállalkozás legitimnek minősül, ha a közössége által diktált normákat betartja és megfelel a társadalom elvárásainak (Deegan, 2002; An et al., 2011). Ez a szervezeti legitimitás nem állandó, hiszen a társadalmi változásoknak köszönhetően módosul, így állandó alkalmazkodást igényel (An et al., 2011; Magness, 2006).

A továbbiakban a fenntarthatósági közzététel folyamatát és a kapcsolódó szabályozást ismertetjük.

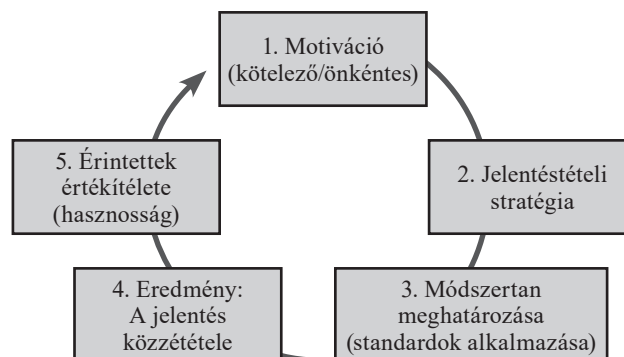
A fenntarthatósági közzététel folyamata

Az alábbiakban bemutatjuk azokat a folyamatokat, illetve döntési pontokat, melyek összessége kialakítja az egyes cégek fenntarthatósági közzétételi gyakorlatát. A fenntarthatósági közzététel folyamatában öt lépés azonosítható (1. ábra). A vállalat motivációs tényezőket észlel és azonosít (1. lépés), melyek hatására dönt a fenntarthatósági közzétételének szükségességéről. Ezt követően kialakítja a jelentéstételi stratégiáját (2. lépés), mely során meghatározza, hogy melyek azok a témakörök, kockázatok, ügyek, tényezők stb. melyekről be szeretne számolni. A

jelentés tartalmi meghatározását követően döntést hoz a jelentés formai kialakításáról (3. lépés), illetve arról, hogy valamilyen fenntarthatósági közzétételi szabvány (standard) előírásai szerint készíti-e el a jelentését. Ezek után megtörténik a jelentés elkészítése és közzététele (4. lépés). A publikált jelentést az érintettek megismerik, majd közvetlenül vagy közvetetten értékeli (5. lépés), ami visszacsatolást jelent a jelentéstevőnek, ami további motivációt jelent a közzététel folytatására, illetve a közzétételi stratégia finomhangolására.

1. ábra

A nem-pénzügyi közzététel folyamatábrája

Forrás: Kovács & Lippai-Makra (2022) alapján saját szerkesztés

Az alábbiakban a fenntarthatósági közzététel azon jelenségeit részletezzük, melyek kapcsolódnak az elvégzett empirikus kutatáshoz.

E jelenségek egyik csoportja a fenntarthatósággal kapcsolatos információk közzétételére ható motivációs hatások, más néven ösztönzők csoportja. Az ösztönzőket két alcsoportra bonthatjuk, az önkéntes ösztönzőkre, valamint a kötelező ösztönzőkre, azaz a jogszabályokra. Önkéntes ösztönzőnek nevezünk minden olyan, nem jogszabályon alapuló tényezőt, melyeket a vállalkozások figyelembe vesznek akkor, amikor meghatározzák azon információk körét, melyeket közölnek a fenntarthatósági jelentésükben (Lippai-Makra, 2022). Ilyen önkéntes ösztönzőknek tekinthetők azok a jelenségek, melyekről a fejezet elején bemutatott elméleteknél már említést tettünk, mint például az érdekeltek információigénye, vagy az információs aszimmetria csökkentésére ható intézkedések. Önkéntes ösztönzőnek tekinthetők továbbá a nemzetek közötti szervezetekhez, illetve egyezményekhez való, önkéntes csatlakozás (Lippai-Makra, 2022). Ilyenek az ENSZ által közzétett 17 Fenntartható Fejlődési Cél¹ keretrendszere, amely lefedi a fenntartható fejlődés társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusait is. A keretrendszer a célkitűzések elérését nem csupán az államok intézkedéseitől várja, hanem valamennyi releváns szereplő (például az üzleti vállalkozások, civil szervezetek stb.) együttműködésével kívánja elérni (Szennay & Szigeti, 2019).

A nem-pénzügyi információk közzététele korábban önkéntes alapon történt, napjainkra azonban a cégek egyre nagyobb halmazát kötelezik jogszabályok a pénzügyi beszámolón túlmutató közzétételre. Többek között a

fenntarthatóság eszméjére építve adta ki az Európai Unió a 2014/95/EU irányelvet, amely bizonyos közérdeklődésre számot tartó gazdálkodóknak előírja, hogy a beszámolójuk részeként tegyenek közzé nem-pénzügyi jelentést (Európai Parlament és Tanács, 2014). Ez a rendelkezés a magyar jogrendbe a számviteli törvényen keresztül épült be, mely a 2017-es üzleti évtől kezdődően írja elő nem-pénzügyi kimutatás elkészítését és közzétételét a személyi hatálya alá eső vállalatoknak. A szabályozás következő lépéseként az Európai Parlament és a Tanács 2022. december 14-én tette közzé a 2022/2464 sorszámú irányelvet a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolóról: CSRD – Corporate Sustainability Reporting Directive néven (Európai Parlament és Tanács, 2022), mellyel nem csak a kötelezettek körét bővíti az Európai Unió, hanem az összehasonlíthatóság igényére reagálva a közzététel összehasonlíthatósága érdekében a jelentések formai egységesítésére is szabályokat hoz. Az új szabályozás elemeit a későbbiekben ismertetjük.

A jelenségek egy másik csoportja a közzététel formájához köthető. A vállalatoknak meg kell határozniuk, hogy milyen formában közlik az információkat. Napjainkban több nem-pénzügyi közzétételi standard² (újabb megnevezéssel: fenntarthatósági közzétételi szabvány) közül választhatnak, melyek különböző területeket hangsúlyoznak ki. Az alábbiakban röviden bemutatjuk a KPMG világméretű felmérései alapján leggyakrabban használtnak nevezhető nem-pénzügyi közzétételi standardokat (KPMG International, 2017, 2020), melyek azért jöttek létre, hogy a vállalatok beszámolói egységes formában készüljenek, lehetőséget teremtve az egyes vállalkozások nem-pénzügyi információinak összehasonlítására, illetve ugyanazon vállalkozás különböző üzleti éveire vonatkozó információk összevetésére.

- A GRI (Global Reporting Initiative³) a legtöbb vállalkozás által használt jelentési standard (KPMG, 2017), amelyet 1997-ben Hollandiában hoztak létre. A GRI abban segíti a szervezeteket, hogy hogyan tudnak átlátható módon beszámolni a fenntarthatósággal kapcsolatos olyan témákról, mint például a klímaváltozás, az emberi jogok, a vállalati irányítás és a társadalmi jólét.
- Az SASB (Sustainability Accounting Standard Board⁴) Foundation 2011-ben alapították, amelynek küldetése, hogy olyan iparág-specifikus közzétételi standardokat dolgozzanak ki, amelyek megkönnyítik a vállalatok és a befektetők közti kommunikációt azáltal, hogy standardizálják a szervezetek környezeti, társadalmi és irányítási információik közzétételét.

Vannak továbbá olyan standardalkotók, amelyek csupán egy részterülethez kapcsolódó közzététellel foglalkoznak. E szervezetek fókuszában általában a fenntarthatóság témaköre áll.

- A CDP⁵ (Carbon Disclosure Project) Global egy nemzetközi nonprofit szervezet, melyet 2000-ben alapítottak. A szervezet célja, hogy összeállítsa a világ legnagyobb, legátfogóbb adatbázisát a vállalkozások

és a városok környezeti hatásairól. Tevékenységüket a széles körű érintetti (befektetők, fogyasztók, állampolgárok) érdekek figyelembevételével végzik. A CDP együttműködő partnere mind a GRI-nek és az SASB-nek is.

- A TCFD⁶ (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) az FSB (Financial Stability Board) éghajlattal kapcsolatos pénzügyi beszámolási munkacsoportjaként 2015-ben jött létre. Célul tűzték ki az önkéntes, következetes éghajlati vonatkozású pénzügyi kockázatok közzétételének módszertani kidolgozását annak érdekében, hogy a befektetők, a hitelezők, a biztosítók és más érdekelt felek számára azok elérhetőek legyenek.

A fentiekből látható, hogy az egyes standardalkotók különböző szemlélettel közelítik meg a közzétételt, illetve különböző érdekelti csoportok információigényét helyezik előtérbe. Talán ez utóbbi a CDP és a TCFD esetében a legszembetűnőbb, ugyanis utóbbi fókuszában egyértelműen a befektetők állnak, és a klímakockázatra elsősorban mint lehetséges pénzügyi kockázatra tekintenek, ezzel szemben az előbbi nem csak vállalatok, hanem városok és országok, illetve régiók hatásait is vizsgálja a klímaváltozásra, a teljes érintetti kör tekintetében (Lippai-Makra, 2022).

A jelenségek harmadik csoportja a jelentések hasznosulásával, az érintettek értékítéletével, a visszacsatolással kapcsolatos (1. ábra: 5. lépés). A jelentést az érdeklődők elolvassák, értékelik, és közvetve vagy közvetlenül visszajeleznek a vállalkozásnak. A vállalatok vagy a nem-pénzügyi jelentésükben, vagy a honlapjukon külön erre a célra fenntartott elérhetőségeket tesznek közzé, amelyek használatával az érintettek visszajelzést küldhetnek, vagy kérdéseket tehetnek fel a közzétett információkkal kapcsolatban. A közvetett visszajelzés a fenntarthatósági értékelő ügynökségek értékeléseiben valósul meg, illetve akkor, amikor ezen értékeléseket az érdekeltek felhasználják a döntéseik során (Lippai-Makra, 2022). A nem-pénzügyi információk sokfélesége, valamint a hozzájuk kapcsolódó jelentések hossza és összetettsége, továbbá ennek a folyamatosan bővülő adathalmaznak az értékelése és feldolgozása egyre nagyobb kihívást jelent az érintetteknek (Kiss & Kuba, 2009). Az érdekeltek közül a befektetők visszacsatolása a legfontosabb a vállalatok számára (Lippai-Makra & Kovács, 2021). Ennek a jelenségnek az egyik oka az, hogy a befektetők érdeklődése a fenntarthatósági befektetések iránt rendkívüli ütemben nőtt az elmúlt években (Naffa, Dudás & Juhász, 2021). A felmerülő igényeikre válaszul jöttek létre a pénzügyi piacon már jól ismert hitelminősítő intézetek mintájára, a fenntarthatósági értékelő ügynökségek⁷, valamint a fenntarthatósági témaspecifikus indexek⁸ és a tematikus befektetési alapok⁹. A nem-pénzügyi információk iránt érdeklődő befektetők két nagy csoportra oszthatók. A kockázatvezérelt befektetők a vállalat teljes kockázati profiljának felmérése céljából vizsgálják a nem-pénzügyi információkat. Az értékvezérelt befektetők nem csupán a pénzügyi megtérülést veszik figyelembe a döntéshozatal során, hanem a számukra fontos

értékek megjelenését is (McLachlan & Gardner, 2004). Az utóbbiakat nevezik felelős befektetőknek¹⁰ is.

A korábban említett motivációs tényezők az információ hitelesítésének kérdésére is hatással vannak. A hitelesség alátámasztható többek között a jelentések könyvvizsgálataival, melyet a nem-pénzügyi jelentések esetében jelenleg az ISAE 3000-es standard¹¹ alapján végeznek. Szintén növelheti a bizalmat a csatlakozás egy olyan klímavédelmi szervezethez¹², mely hitelesíti a vállalatok fenntarthatósággal kapcsolatos célkitűzéseit, és azok elérését. Ugyanis napjainkban, az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérését és nyilvánosságra hozatalát követően mindinkább általánossá válik, hogy a nagyvállalatok önként számszerű kibocsátási célokat tűznek ki (Nemes & Széchy, 2023).

Ahhoz, hogy a közzététellel kapcsolatos elméletek elemeit össze tudjuk kapcsolni a fenntarthatósággal kapcsolatos közzététellel, az új európai uniós irányelv, a korábban már említett CSRD egyes elemeinek ismertetése szükséges.

Ahogy azt már a bevezetőben említettük, az új irányelv a vállalatokat több lépésben vonja be a kötelezett körébe. Első hullámban a 2024-es üzleti évről kell kiadni az első fenntarthatósági beszámolóját azoknak a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak minősülő nagyvállalkozásoknak, amelyeknél az üzleti évet megelőző üzleti évben a mérleg fordulónapján a következő három mutatóérték közül bármelyik kettő meghaladta a következő határértéket: a mérlegfőösszeg a 20.000.000 EUR-t, az éves nettó árbevétel a 40.000.000 EUR-t, valamint az üzleti évben az átlagosan foglalkoztatottak száma az 500 főt. Ebbe az első hullámba tartozó vállalatok már az NFRD-nek is alanyai voltak, ezért már legalább 11 éves tapasztalattal rendelkeznek a nem-pénzügyi közzétételben. Várhatóan ezeknek a vállalatoknak a beszámolási gyakorlatára lesz legkevésbé hatással az új irányelv.

Második hullámban a 2025-ös üzleti évről kell kiadni az első fenntarthatósági beszámolójukat azoknak a nagyvállalatoknak, amelyeknél az üzleti évet megelőző üzleti évben a mérleg fordulónapján a következő három mutatóérték közül bármelyik kettő meghaladta a következő határértéket: a mérlegfőösszeg a 20.000.000 EUR-t, az éves nettó árbevétel a 40.000.000 EUR-t, az üzleti évben az átlagosan foglalkoztatottak száma a 250 főt.

Harmadik hullámban a 2026-os üzleti évről kell kiadni az első fenntarthatósági beszámolójukat a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak minősülő kis- és középvállalkozásoknak.

Az új szabályozás a jelentések tartalmát és formáját is szabályozza, ezzel biztosítva a jelentések összehasonlíthatóságát. A jelentéseket a 2023. július 1-én elfogadott Fenntarthatósági beszámolási standardok¹³ (ESRS: European Sustainability Reporting Standards) határozzák meg. A kötelező standardhasználat mindenképpen előnyös a jelentések célcsoportja, az érintettek szemszögéből. Azonban kihívás elé állítja azokat a vállalkozásokat is, amelyek már évek óta, rutinosan állítják elő jelentéseiket, akár egyszerre több fenntarthatósági közzétételi standardnak megfelelően. A nemzetközi standardalkotó

szervezetek jelenleg is dolgoznak azon, hogy megvalósuljon a legtöbb vállalat által használt standardok közti minél magasabb átjárhatóság. A jelentések formai előírásain túl, meg kell említeni, hogy kötelező lesz azokat gépi olvashatóságot biztosító formátumban közzétenni.

A szabályozás továbbá előírja a jelentések kötelező tanúsítási auditját, mely során a könyvvizsgálóknak a fenntarthatósági jelentésekre vonatkozó bizonyossági véleményt kell nyújtaniuk, melyben a jelentés fenntarthatósági szakmai szempontoknak való megfelelést igazolják. Ennek pontos szabályait rendeletben fogják meghatározni. Európai uniós szinten a fenntarthatósági jelentések auditálásához az ISSA (International Standard on Sustainability Assurance) 5000 standardot¹⁴ írják elő, melynek első javasolt verzióját 2023. december 1-ig véleményezhetik az érintettek, és várhatóan 2024-ben teszik közzé a hatályos változatot.

A közzététellel kapcsolatos elméletek összevetése és kapcsolatuk a fent részletezett jelenségekkel

Az alábbiakban bemutatjuk a korábban felvázolt négy elmélet közötti összefüggéseket, és kapcsolatukat az ösztönzőkkel. A négy elmélet közti összefüggések An et al. (2011) munkája alapján a következőképpen foglalhatók össze. A megbízó-ügynök elmélet írja le a vezetők és a tulajdonosok közti információs aszimmetriát, melyet az érdekhordozói elmélet tulajdonképpen kibővíti azért, hogy az összes érdekelt félre vonatkozóan állapítja meg az információközlés szükségességét. Az érdekhordozói elmélet és a legitimitásemélet közös pontja az, hogy a társadalmi, közösségi kapcsolatokra összpontosítanak és kulcskérdésük az elszámoltathatóság az érdekeltek és a társadalom felé (Li, 2008). A jelzéselmélet a pozitív információk közzétételével csökkenti az információs aszimmetriát, ami központi fogalom a megbízó-ügynök elméletben is. A legitimitásemélet szerint a vállalkozásoknak jelzéssel kell élniük a társadalom felé, hogy bizonyítsák a társadalmi normák és elvárásoknak való megfelelést, amelyhez a jelzéselmélet által kínált eszközöket alkalmazzák. Ezek alapján a közzététel motivációja tulajdonképpen a társaságok vezetése és a különböző érdekhordozók közötti információs aszimmetria csökkentése, az érdekeltekkel szembeni elszámoltathatóság biztosítása és a szervezeti legitimitás és kiválóság jelzése a társadalom felé (An et al., 2011).

Az előző fejezetben leírt jelenségek összekapcsolhatók a négy bemutatott elmélettel (1. táblázat). A megbízó-ügynök elméletben leírt információs aszimmetria csökkentésére irányuló igény, valamint az érdekhordozói elméletben leírt érintettek információ igénye önkéntes ösztönzőként azonosítható. A legitimitásemélet alátámasztja a kötelező ösztönzők, azaz a szabályozás fontosságát. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy nemcsak a szabályozás hozható kapcsolatba a legitimitásemélettel, hanem akár a jelentések könyvvizsgálata vagy egyéb, már említett klímavédelmi szervezetek értékítélete a vállalkozás fenntarthatósághoz való hozzájárulásáról. Tekintettel arra, hogy

a vállalkozások legitimitásukat jelzésméleti eszközök révén is tudják bizonyítani az érdekelteknek, ezért e két elmélet összekapcsolása a fenntarthatósági közzétételi jelenségekkel nehezen szétválasztható. Továbbá elemzési nehézséget okoz az is, hogy a jelzésméletnek kötelező és önkéntes ösztönzők is megfeleltethetők. Önkéntes ösztönzőként és jelzési eszközként azonosítható az a vállalati közzétételi gyakorlat, hogy a fenntarthatósági jelentésükben rögzítik, hogy mely ENSZ SDG-hez járulnak hozzá teljesítményükkel. Továbbá jelzésként azonosítható a fenntarthatósági célok klímavédelmi szervezetek általi hitelesítése. A különböző közzétételi standardok használata és a jelentések könyvvizsgálata a jelenben még önkéntes ösztönzőnek és a legitimitás bizonyításával összefüggésbe hozható jelenségnek tekinthető, azonban a CSRD hatálybalépését követően azon jelentések esetében, ahol már kötelező jelleggel az ESRS-nek megfelelően alakítják ki a jelentés tartalmát és formáját, valamint kötelező könyvvizsgálattal látják el azt, már kötelező ösztönzőnek tekintendők.

Adatok és módszertan

A következőkben bemutatjuk a tartalomelemzés, mint választott kutatási módszer lényegét, lépéseit. Kitérünk a témához kapcsolódó elvégzett beszámolóelemzés legfontosabb aspektusaira – mintaválasztás, kódolási folyamat –, valamint ismertetjük az elemzés eredményeit és a levont következtetéseket. A tartalomelemzés többek között Krippendorff (1989) nevéhez fűződik. A szerző a következőképpen definiálja a tartalomelemzést (Krippendorff, 1989, p. 403): „*olyan kutatási technika, amely reprodukálható, és megalapozott következtetések megalkotására alkalmas az adott kontextusban fellelt adatok alapján*”. E módszer az egyik legfontosabbnak minősül a társadalomtudományi kutatások területén: kézenfekvő lehet ilyen technikát alkalmazni abban az esetben, amikor a vállalati kommunikációval kapcsolatos kutatási kérdés merül fel.

Az első lépés a kutatási koncepció megalkotása, amely során megragadjuk azt a jelenséget, amelynek közvetlen megfigyelésére nincs mód, ám közvetett módon a vállala-

1. táblázat

A fenntarthatósági közzététellel kapcsolatos jelenségek és az elméletek kapcsolata

Jelenség	Ösztönző	Elmélet	Mérés?
Információs aszimmetria	Önkéntes	Megbízó-ügynök	Interjú – szubjektív
Információigény	Önkéntes	Érdekhordozói	Interjú – érdekhordozói visszajelzések
Önkéntes standardok	Önkéntes	Legitimitás/jelzés	Tartalomelemzés
Kötelező standard	Kötelező	Legitimitás/Jelzés	Tartalomelemzés
ENSZ SDG, önkéntes könyvvizsgálat, klímavédelmi szervezet hitelesítése	Önkéntes	Legitimitás/Jelzés	Tartalomelemzés
Új szabályozás megjelenése	Kötelező	Legitimitás	Tartalomelemzés (Szabályozás előtti/utáni évek)

Forrás: saját szerkesztés

A fenti jelenségek, illetve elméletek empirikus vizsgálati lehetőségei különbözőek (1. táblázat). Az információs aszimmetria csökkenését és az érdekeltek információigényét, illetve az abban bekövetkezett változásokat, véleményünk szerint leginkább interjúk kutatással, esetleg kérdőíves kutatással lehet felmérni. Az ilyen kvalitatív vizsgálatoknál azonban gyakran jelent problémát az erőforrás-igényesség mellett az alanyok elérése is. A fenti jelenségek, leginkább a jelzések, azonban jól vizsgálhatók tartalomelemzéssel. Tekintettel arra, hogy e jelzések célcsoportjai az érdekeltek, ezért a vizsgálni kívánt adatok publikus információk, így a kutatók számára is könnyen elérhetők. A tartalomelemzés további előnye, hogy segítségével a kvalitatív adatok számszerűsíthetők, így lehetőséget adnak statisztikai módszerek alkalmazására. Tekintettel arra, hogy kutatásunk célja annak felmérése, hogy a magyar nagyvállalatok jelenlegi közzétételi gyakorlata mennyire felel meg a CSRD előírásainak, azaz mennyire felkészülten várják a rájuk vonatkozó szabályváltozást, a jelentések tartalmát és formáját vizsgáltuk. Az elvégzett empirikus kutatást a következőkben ismer-

lati jelentések tartalmának vizsgálatával megközelíthető. Emellett szükséges felvázolni az elemzési konstrukciót, amely keretet ad a vizsgálatnak (Krippendorff, 1989). Esetünkben a vizsgált jelenség a vállalatok fenntarthatósággal kapcsolatos információkat felőlelő kommunikációja. Számos esetben tagolják három nagy témakörre az ilyen célú közzétételt, így beszélhetünk környezeti, társadalmi és vállalatiirányítási (Environmental, Social and Governance – ESG) témákról.

A tartalomelemzés széles körben elterjedt kutatási módszer a vállalati jelentések tartalmának vizsgálatára a nem-pénzügyi közzététel vonatkozásában (Dumitru, Dyduch, Gușe & Krasodomska, 2017; Matuszak & Rózańska, 2021; Mion & Loza Adai, 2019; Venturelli, Fasan & Pizzi, 2022). Az elemzés alapját egy közzétételi index adja, amely azokat az információkat, illetve adatpontokat sorolja fel, amelyekről a vállalatnak valamely szabályozás alapján közzétételi kötelezettsége van vagy lesz a közeljövőben. Természetesen használható a tartalomelemzés önkéntes közzététel vizsgálatára is, ebben az esetben egy olyan paletta lesz a közzétételi index, amely minél szélesebb körben definiál tételeket az adott kutatási

témára vonatkozóan (Ragini, 2012). Az index alapja a jelen tanulmányban bemutatott kutatás esetén jogszabály, vagyis az Európai Unió vonatkozó irányelvei (NFRD, CSRD).

Krippendorff (1989) szerint a koncepció megalkotása után az elemzési egységek definiálása és azonosítása következik, vagyis a minta elemeinek kiválasztása. Kutatásunk során a mintaválasztást egyrészt az az elv vezérelte, hogy olyan vállalkozások közzétételi kultúráját vizsgáljuk meg, amelyek a jövőben várhatóan a CSRD alanyai lesznek és kötelező fenntarthatósági jelentést közzétehetnek alá esnek. Másrészt pedig azon vállalati csoportot céloztuk meg, akiknek a közzétételi gyakorlatára leghamarabb lesz hatással a CSRD, és ezek, véleményünk szerint a második hullámba eső nagyvállalatok lesznek. Az első hullámba kerülő közérdeklődés számot tartó gazdálkodók közzétételi gyakorlatát már több hazai kutatás is vizsgálta (Lippai-Makra, Kovács & Kiss, 2022; Tamásné Vőneki & Lamanda, 2020; Tirnitz, 2010). Így a rendelkezésre álló Crefoport adatbázisból azon cégek listáját hívtuk le, amelyek árbevétele a 2021. üzleti évre vonatkozóan meghaladta a 15200 mFt összeget, mérlegfőösszege a 7600 mFt összeget és a 250 fő foglalkoztatottat. Ezek a határértékek megfelelnek a CSRD-ben közzétett EUR-ban megadott összegek 380 Ft/EUR árfolyammal történő átváltásának. A leválogatás 505 db vállalkozást adott eredményül, melyek közül a 100 legnagyobb árbevétellel rendelkező vállalatot emeltük a mintába. Mivel a CSRD a jövőben lép hatályba, így lehetőségünk volt megvizsgálni, hogy milyen mintázatot mutat e száz, a legnagyobb gazdálkodók közé tartozó cég beszámolási gyakorlata: tesznek-e közzé fenntarthatósági jelentést, és ha igen, milyen formában teszik ezt, illetve milyen hatókörben (egyedi vagy anyavállalati jelentés). Első lépésként tehát megvizsgáltuk, hogy van-e a vállalatoknak egyedi fenntarthatósági jelentésük. Amennyiben ilyet nem találtunk, akkor az anyavállalat azonosítása után kerestünk csoportszintű jelentést. A fellelt dokumentumokat elmentettük, és egy a kutatási kérdéseket tartalmazó táblázatban rögzítettük a válaszokat. Szintén kigyűjtöttük azokat a legfontosabb standardokat, amelyeket az alanyok felhasználtak a jelentések összeállításán (GRI, SASB, CDP, TCFD). Vizsgáltuk továbbá, hogy belefoglalják-e a jelentésbe azokat a kulcsfontosságú témákat (környezeti, társadalmi, vállalatirányítási, korrupcióellenes intézkedések), amelyeket a jogszabályi környezet számukra elő fog írni. A közzétett információ minőségét olyan szempontból értékeltük, hogy konkrét, a vállalkozóra vonatkozó specifikus adatokat, folyamatokat, intézkedéseket, politikákat írnak le, vagy általában véve szólnak a fent említett témákról.

A kutatás kivitelezése szempontjából a beszámolókat kutatók általi olvasását és a kézi adatfelvitelt választottuk. A tartalomelemzést használó vizsgálatok esetében dilemmát jelent, hogy bevonjunk-e számítógépes, illetve szoftveres megoldásokat, amelyek jelentősen csökkenthetnék a kutatás erőforrásigényét. Krippendorff (1989) szerint az itt meghatározó értékelő kritériumok, mint a megbízhatóság (mint a kódolást végzők közötti egyezés)

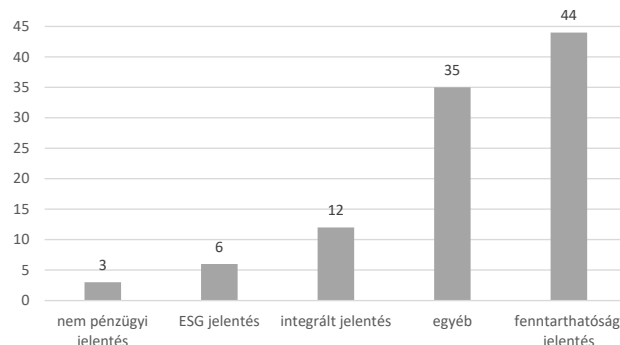
és a relevancia (vagyis a jelenségek pontos megragadása) sokszor egymással ellentétesen mozognak. A számítógépek növelik a megbízhatóságot, amennyiben képesek az anyanyelvi szintű szöveginterpretációra. Az emberi értelmezés eredményezhet alacsonyabb megbízhatóságot, viszont ebben az esetben nem jelentenek problémát a szemantikailag komplex szövegek, vagy a többes jelentéssel bíró kifejezések. E kérdéskört számos kutató járta, és több esetben maradtak az „emberi olvasás és interpretáció” választásánál (Bellora & Guenther, 2013), mivel rendkívül nehéz lenne olyan módon programozni egy kereső algoritmust, amely képes lenne az eltérő megfogalmazások, vagy kontextusban rejlő mögöttes tartalom feldolgozására.

A megbízhatóság úgy ragadható meg (Krippendorff, 2011, p. 1), mint annak a bizonyossága, hogy különböző módszerekkel vagy különböző kutatókkal dolgozva ugyanazokat a tényeket interpretáljuk; azonban ez a validálásnak csak egy lépése és nem egyenértékű azzal – mivel két, ugyanarra a következtetésre jutó kutatás egyaránt tévedhet. Kutatásunkban a megbízhatóságot azzal igyekeztünk növelni, hogy többszörös kutatói megbeszélést tartottunk a három, a beszámolók pontozásában részt vevő szerző annak érdekében, hogy a vizsgált kérdésekre adott válaszaink ugyanazt a logikai menetet kövessék. Néhány beszámoló áttekintése megtörtént több résztvevő jelenlétével, majd az önálló munka elvégzésével visszatértünk a problémás pontokra és esetekre, közös döntést hozva ezekről. Mindezek ellenére a tartalomelemzés, mint kutatási módszer hátrányai között az erőforrás-igényesség mellett mindig meg kell említeni valamilyen mértékű szubjektív megítélést.

Eredmények

A vizsgálatba bevont 100 vállalat közül egyiket sem kellett kizárni, ugyanis mindegyiknek volt valamilyen formában elérhető, éves beszámolója. A százelemű minta nem tekinthető reprezentatívnak, valamint a minta méretéből és homogenitásából adódóan nem végeztünk kapcsolatvizsgálatot. A mintában szereplő vállalatok a vizsgált témákról leggyakrabban – 44 alkalommal – fenntarthatósági jelentést (sustainability report) tettek közzé (2. ábra).

2. ábra
A vizsgált jelentések típusának eloszlása (db)

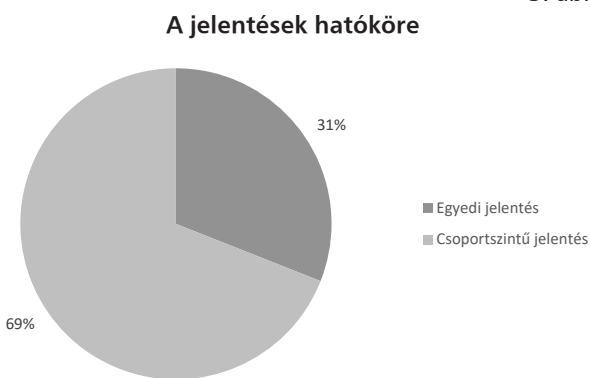

Forrás: saját szerkesztés

Az esetek 35 százalékában egyéb dokumentumot vizsgáltunk meg: 12 esetben éves jelentést, vagy éves jelentéshez kapcsolódó üzleti jelentést, a többi esetben a vállalatok egyedi, mások által nem használt címmel közzétett dokumentumban foglalták össze a fenntarthatósággal kapcsolatos tényezőket. 12 esetben volt szó integrált jelentésről, melyben az adott vállalat egy dokumentumon belül közli a pénzügyi és nem-pénzügyi információit, 3 alkalommal pedig nem-pénzügyi jelentésről, mely az NFRD által javasolt megnevezés.

A vizsgált cégek kétharmada csak csoportszintű jelentésben számolt be a fenntarthatósági kérdésekről (3. ábra). A szabályozási ismeretében azonban ez nem meglepő eredmény, hiszen a konszolidált fenntarthatósági jelentések esetében, a pénzügyi jelentésekkel ellentétben nem kell a lányvállalatoknak egyedi jelentést közzétenniük.

3. ábra

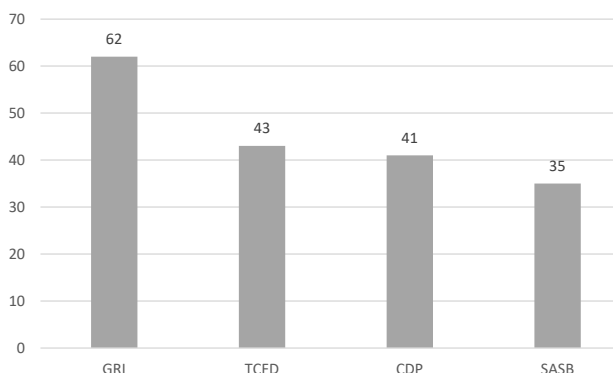

Forrás: saját szerkesztés

Az elemzés során négy standardra való hivatkozást kerestünk a közzétett jelentésekben: GRI, TCFD, SASB és CDP. Ezek közül a leggyakrabban előforduló standard a GRI volt, melyet a vállalatok közül 62-en is megemlítettek (4. ábra). Ezt követte a TCFD, melyet a cégek 43 százaléka foglalt bele a jelentésébe, majd a CDP, melyet 41 százalék, a SASB-t pedig a gazdálkodók 35 százaléka hivatkozta.

4. ábra

A vizsgált standardok előfordulási gyakorisága

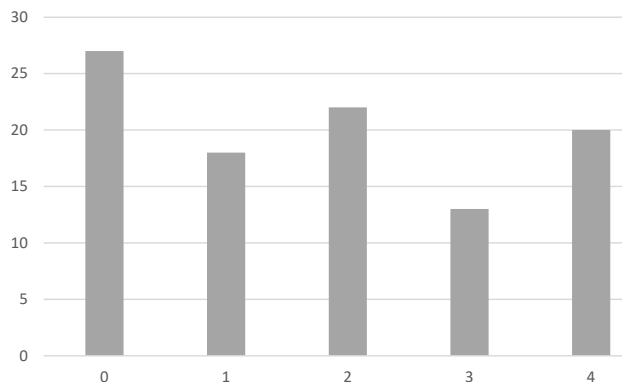
Forrás: saját szerkesztés

Megvizsgáltuk továbbá, hogy az előbb említett standardok közül hányat foglaltak bele a vállalatok a jelentésükbe (5.

ábra). A leggyakoribb az az eset volt, amelyben nem szerepelt standardra való hivatkozás a jelentésben. Ez természetesen nem zárja ki, hogy használták az általunk vizsgált standardokat. Pusztán az állapítható meg, hogy ha így is jártak el, akkor arról nem tettek említést a jelentésben. 18 vállalat csupán egyetlen standardot nevezett meg a jelentésében, mely többségben (11 alkalommal) a GRI-standard volt. 22 alkalommal két standardot említettek, melyből leggyakrabban, 19-szer említik a GRI-t, és 13-szor a CDP-t. Három különböző standardot használt 13 cég, ahol még mindig a leggyakoribb említés a GRI-index (12 alkalommal), azonban már tizenegyszer megemlítették a TCFD, valamint tízszer a SASB-ot is. Mind a négy standardot 20 cég említi a jelentésében. Ennél a vizsgálati résznél bizonyult helyesnek az a döntésünk, hogy manuálisan végeztük a tartalomelemzést. Ugyanis voltak olyan esetek, amikor egy-egy vállalati jelentésben a CDP-rövidítést nem az általunk keresett Carbon Disclosure Project rövidítésére használták. Ezt egy szoftveres tartalomelemzési módszer nagy valószínűséggel nem különböztette volna meg. Továbbá volt egy vállalat, mely arról nyilatkozott, hogy az adott standard használatát a jövőben kívánja bevezetni, így azt az említést nem vettük figyelembe. A kapott eredmények összhangban vannak a szakirodalomban olvasottakkal, azaz azzal, hogy a GRI a leggyakrabban használt fenntarthatósági közzétételi standard.

5. ábra

A használt standardok száma

Forrás: saját szerkesztés

Az elemzés során feltárt gyakorlat, mely szerint a vizsgált vállalatok 39 százaléka legalább két beszámolási standardot használ, alátámasztja a jelzéselméletet, hiszen a többféle megfelelés erősíti a hitelességet. Továbbá a többféle standard egyidejű használata utal arra is, hogy az adott vállalat több érdekelti csoport információigényének is meg kíván felelni.

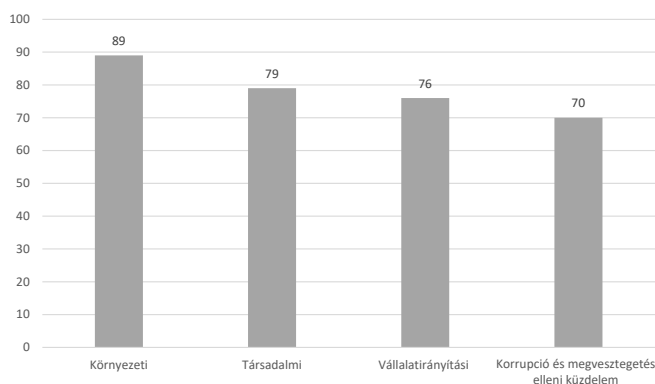
A vizsgált témák előfordulásával kapcsolatban elmondható, hogy a legtöbb vállalat által közölt elemek a környezeti tényezőkkel voltak kapcsolatban. Ez az eredmény összhangban van Dumitru et al. (2017) és Lippai-Makra (2022) eredményeivel, melyek szerint a közzétételi gyakorlatot a hazai jogszabályi környezet korábbi gyakorlata befolyásolja. Ugyanis a vállalatok azon témák közzétételével birkóznak meg legkönnyebben, amelyekhez már

korábban is publikáltak információkat. A magyar számviteli törvény pedig hosszú ideje előírja egyes környezetvédelemhez kapcsolódó adatok bemutatását a kiegészítő mellékletben és az üzleti jelentésekben. Szintén sok esetben, 79 cégnél a társadalmi szempontokat is bemutatták, vállalatirányítási tényezőket 76 cég közölt. A legritkábban közölt tényező a korrupcióellenes tevékenységekkel kapcsolatos információ, melyről 70 vállalat számolt be.

6. ábra

A CSRD által előírt témakörök

Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények azt mutatják, hogy azoknak a vállalatoknak közelít leginkább a közzétételi gyakorlata a jövőbeni szabályozáshoz, melyek egy vállalatcsoport tagjaként működnek. Azokra a magyar cégekre, melyek nem tartoznak egy vállalatcsoporthoz, az volt a jellemző, hogy csak a magyar számviteli törvény által előírt információkat közzétették, önkéntesen nem tettek közzé adatot. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a vizsgált vállalatok nagy arányban már a szabályozás hatálybalépése előtt is beszámoltak a CSRD által megkövetelt témákról. *A kapott eredmények alátámasztják, hogy a szabályozás leköveti a már korábban kialakult jó gyakorlatot. Az érintettek információs igényéből kiindulva, valamint a megbízó-ügynök elmélet információs aszimmetriájának csökkentése céljából a vállalatok legitimációs és jelzési szándékai kialakítanak egy jó gyakorlatot a korai alkalmazók körében, melyre építve megszületik a szabályozás, mely rákényszeríti a többi szereplőt is a fenntarthatósági közzétételre.* A bevezetésben feltett kutatási kérdésre, mely így hangzott – *Mennyire felel meg a magyar nagyvállalatok közzétételi gyakorlata a 2025-től esedékes kötelező fenntarthatósági közzétételnek?* – az elvégzett vizsgálat alapján az a válasz adható, hogy nagyrészt azon magyar nagyvállalatok beszámolási gyakorlata áll közel a CSRD által elvártakhoz, melyek cégcsoport tagjai. A külföldi anyavállalattal nem rendelkező vállalatok beszámolási gyakorlata a fenntarthatósági kérdésekben azonban nagy elmaradást mutat.

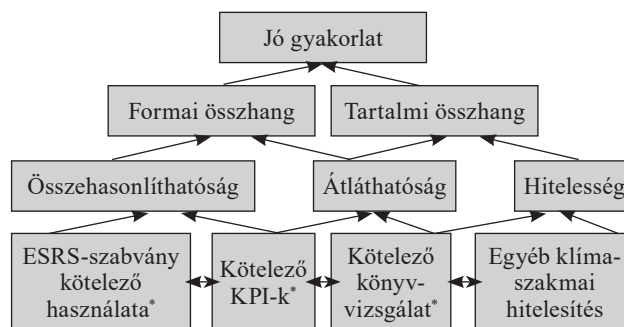
A közzétételi jó gyakorlat leírása és összegzés

A CSRD szigorúbb szabályai következtében módosul a közzétételi jó gyakorlat modellje (7. ábra). *A négy alsó építőelemből hármat kötelezővé tesz a CSRD, így járul*

hozza a szabályozás ahhoz, hogy ne csupán az alkalmazók számát növelje, hanem a kötelező standard, kulcsindikátorok és könyvvizsgálat mentén hozzájáruljon a fenntarthatósági jelentések összehasonlíthatóságához, átláthatóságához és hitelességéhez. E tényezők javulása és a jó gyakorlat elterjedése várhatóan közvetve egységesedést okoz majd az ESG-minősítések piacán is.

7. ábra

A közzététel jó gyakorlata

Megjegyzés: A * jelölt alapelemek válnak kötelezővé a CSRD hatálybalépésével

Forrás: Lippai-Makra (2021) alapján saját szerkesztés

A fenti elemek közül kiemelhető a standardok használata, mivel minden érintett szereplő feladatait megkönnyíti. A jelentéseket készítő szereplők számára támpontot ad a témák súlyozásához, a jelentések felhasználói számára kezelhetővé és összehasonlíthatóvá teszi a különböző forrásokból származó adatokat. Könnyebbé teszi a hitelesítés szempontjából is, mivel az e feladatot végző szakemberek munkáját is orientálja. A szabványok összességében növelik a megbízhatóságot és segítenek kiaknázni azokat az előnyöket, amelyek a közzététel kötelezővé tétele mellett szólnak. A közeljövőben nem várható, hogy egyetlen globális szabvány terjed el, ehhez még hosszú út vezet. Azonban jelenleg a legfontosabb, hogy a szabályalkotók koordinálják tevékenységüket, egyeztessék a szabályalkotás elméleti kereteit és minél szélesebb körben egyeztessenek az érintett szakemberekkel. Ez az összefogás már megvalósult a pénzügyi számvitel terén, így bízunk benne, hogy a fenntarthatósági jelentések világában is hasonló törekvések látnak majd napvilágot. Mindaddig a vállalati gyakorlatban jelen lesz a több standard egyidejű, párhuzamos alkalmazásának jelensége, ami esetenként abban is segít, hogy az eltérő érdekhordozói csoportok érdekeit figyelembe vegyék. Ez utóbbi jelenség a vizsgált mintában is igazolódott, ami megfelelt előzetes várakozásainknak.

Jelen kutatás arra irányult, hogy képet kapjunk a legnagyobb magyar vállalkozások közzétételi gyakorlatáról, illetve az általuk alkalmazott szabványok sokszínűségéről. A 2021-es évre vonatkozóan legnagyobb száz vállalkozás közzétételi gyakorlatát vizsgáltuk meg a fenntarthatósági jelentéstétel vonatkozásában. A vizsgált cégek kétharmada csak csoportszintű jelentésben számolt be a fenntarthatósági kérdésekről. Az

eredmények azt mutatják, hogy azoknak a vállalatoknak közelít leginkább a közzétételi gyakorlata a jövőbeni szabályozáshoz, melyek egy vállalatcsoport tagjaként működnek. Feltártuk a gyakran előforduló jelentéstípusokat, a használt szabványokat, illetve az egyes témák (környezeti, társadalmi, vállalatiirányítási, korrupcióellenes tevékenység) tényleges közzétételét. A kapott eredmények – a környezeti téma jelentkezik a legteljesebben az összes közül – összhangban vannak a szakirodalommal (Dumitru et al., 2017; Lippai-Makra, 2022) abban a tekintetben, hogy a hazai számviteli szabályozásokat sejthetjük a háttérben. A legkevésbé a korrupcióellenes intézkedésekről szólnak a vállalatok, így ezen a téren várható fejlődés az új irányelv életbe lépésével. A leggyakrabban előforduló standard a GRI volt, majd ezt követte a TCFD.

A vállalatcsoportokhoz nem tartozó hazai cégek jellemzően csak a magyar számviteli törvény által előírt információkat közzétették, önkéntesen nem tettek közzé adatot. Ugyanakkor megállapítható, hogy a vizsgált vállalatok nagy része már a szabályozás hatálybalépése előtt is beszámolt a CSRD által kötelező közzétételi körbe emelt témákról. A kapott eredmények alátámasztják, hogy a szabályozás leköveti a már korábban kialakult jó gyakorlatot.

A kutatásunk számos korláttal rendelkezik. Nem vizsgáltuk a közzététel intenzitását, vagyis nem mértük azt, hogy a gazdálkodók milyen mértékben közölnek információkat az egyes témákról. E szakaszban nem különítettük el azt sem, hogy a publikált adatok tartalmazzanak-e számszerűsített tényeket, esetleg teljesítménymutatókat (KPI), vagy általánosan megfogalmazott elveket mutatnak be. A fellelt adatok igazolták azt a várható eredményt, hogy a legnagyobb feladat azokra a gazdálkodókra vár, amelyek egyedi fenntarthatósági jelentést fognak készíteni, mivel nem tartoznak külföldi anyavállalat által vezetett csoportba. E cégeknek a 2024-es év során ki kell alakítaniuk a fenntarthatósági jelentések adataira szabott nyilvántartási rendszereiket, hogy a 2025-ös üzleti évről már megbízhatóan tudjanak adatokat gyűjteni, majd ezt jelentés formájában publikálni. Egy megfelelően működő információs rendszer ugyanis nemcsak a hiteles közzétételhez járul hozzá, hanem támogatja a kontrollfolyamatok és az ellenőrzés működését, valamint fokozza az átláthatóságot és az összehasonlíthatóságot (Tóth, 2020).

A további kutatási szakaszok során szükséges lehet kvalitatív módszerek alkalmazására (interjú vagy kérdőív), amellyel több ismeretre tudnánk szert tenni az egyes cégek esetében a beszámolási kultúra kialakításáról és az új irányelvnek való megfelelés esetleges akadályairól. A jelentéseket készítő egységek mellett a többi szakmai szereplő megkérdezése szintén fontos megállapításokat hozhat: a jövőbeli kutatások feladata meghatározni, hogy milyen sikerrel zajlott le a CSRD implementálása. Emellett fontos kutatási kérdés, hogy hogyan írható le a hazai alkalmazók felkészültsége, valamint a felhasználók milyen hasznosságot társítanak az új fajta jelentésekhez.

Jegyzetek

- 1 Sustainable Development Goals (SDG): <https://ensz.kormany.hu/agenda-2030> Letöltve: 2021.10.02.
- 2 NPKS angolul Non-financial Reporting Standards – NFRS.
- 3 <https://www.globalreporting.org/> Letöltve: 2019.09.30.
- 4 <https://www.sasb.org/governance/> Letöltve: 2019.09.30.
- 5 <https://www.cdp.net/en> Letöltve: 2019.09.30.
- 6 <https://www.fsb-tcfd.org/> Letöltve 2019.10.01.
- 7 sustainability rating agencies ill. ESG rating agencies Pl. MSCI, Sustainalytics, CDP
- 8 Pl. DJSI, CEERIUS
- 9 Pl. OTP Klímaváltozás 130/30, AEGON MEGATREND
- 10 RI – responsible investors, SRI – socially responsible investors
- 11 International Standard on Assurance Engagements
- 12 Mint például az SBTi Science Based target initiative <https://sciencebasedtargets.org/> Letöltve: 2019. 03. 22.
- 13 https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13765-European-sustainability-reporting-standards-first-set_en
- 14 <https://www.iaasb.org/focus-areas/understanding-international-standard-sustainability-assurance-5000>

Felhasznált irodalom

- An, Y., Davey, H., & Eggleton, I.R.C. (2011). Towards a comprehensive theoretical framework for voluntary IC disclosure. *Journal of Intellectual Capital*, 12(4), 571–585.
<https://doi.org/10.1108/14691931111181733>
- Baricz, R. (1994). *Mérlegtan*. Aula Kiadó.
- Bellora, L., & Guenther, T.W. (2013). Drivers of innovation capital disclosure in intellectual capital statements: Evidence from Europe. *The British Accounting Review*, 45(4), 255–270.
<https://doi.org/10.1016/j.bar.2013.06.002>
- Campbell, D., Shrivs, P., & Bohmbach-Saager, H. (2001). Voluntary disclosure of mission statements in corporate annual reports: signaling what and to whom? *Business and Society Review*, 106(1), 65–87.
<https://doi.org/10.1111/0045-3609.00102>
- Dumitru, M., Dyduch, J., Gușe, R.G., & Krasodomska, J. (2017). Corporate reporting practices in Poland and Romania – An ex-ante study to the new non-financial reporting European directive. *Accounting in Europe*, 14(3), 279–304.
<https://doi.org/10.1080/17449480.2017.1378427>
- Európai Bizottság (2017). *A Bizottság közleménye – Iránymutatás a nem pénzügyi beszámolókhöz (a nem-pénzügyi információkkal kapcsolatos beszámolás módszertana)*. Pub. L. No. 2017/C 215/01 (2017). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ:C:2017:215:TOC>
- Európai Parlament és Tanács. (2014). *Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. Október 22.) A 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról*. <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/hun>
- Európai Parlament és Tanács. (2022). *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2464 irányelve (2022. December 14.) a 537/2014/EU rendeletnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és 2013/34/EU irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról*.

- https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2022.322.01.0015.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A322%3ATOC
- Flammer, C. (2012). Corporate social responsibility and shareholder reaction: the environmental awareness of investors. *Academy of Management Journal*, 56(3), 758–781.
<https://doi.org/10.5465/amj.2011.0744>
- Hajdu, T., Lukács J., & Ducsay A.R. (2023). A kör négy-szögesítése, avagy az ESG-jelentések számszerű minősítése. *Pénzügyi Szemle*, 69(2), Art. 2.
https://doi.org/10.35551/PFQ_2023_2_6
- Herczeg, B., Pintér, É., & Bagó, P. (2023). How green and digital transformation shapes industries: Twin transition to a green and digital future. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 54(5), 51-63.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2023.05.05>
- Ho, H., Chau, K., & Cheung, P. (2012). Intellectual capital disclosure and initial public offerings: evidence from Hong Kong. *Journal of Applied Economics and Business Research*, 2(2), 56–68.
- Horváth, D. (2022). FinTech és blockklánc alapú megoldások alkalmazási lehetőségei a zöld pénzügyekben. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 53(4), 41-54.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2022.04.04>
- Jensen, M.C., & Meckling, W.H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360.
[https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026-X](https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X)
- Junior, D.M.B. (2019). Relatório de sustentabilidade e desempenho das firmas brasileiras de capital aberto. *Revista Catarinense Da Ciência Contábil*, 18, 2779.
<https://doi.org/10.16930/2237-766220192779>
- Kaliczka, N., & Naffa, H. (2010). Természetes jelzések a megbízó-ügynök koalíció jövedelmének hitelesítésében. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 41(4), 45–54.
<https://doi.org/10.14267/veztud.2011.ksz.11>
- Kiss, G.D., & Kuba, P. (2009). Diverzifikáció a komplex tőkepiacokon—Az emberi tényező hatása a tőkepiacok működésére. *Hitelintézet Szemle*, 8(1), 25–48. <http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/21886/>
- Kovács, Z.I., & Lippai-Makra, E. (2022). COVID-related disclosure practices of Hungarian entities. In *Proceedings of the European Union's Contention in the Reshaping Global Economy* (pp. 236–247). Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar. <http://acta.bibl.u-szeged.hu/75078/>
- Köves, A., & Király, G. (2022). A fenntarthatósági átmenet kihasználatlan erőforrásai: Egy marketingiparági backcasting folyamat tanulságai. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 53(2), 2-14.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2022.02.01>
- KPMG International. (2017). *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017*. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>
- KPMG International. (2020). *The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020* (o. 63). <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>
- Krippendorff, K. (1989). Content Analysis. In E. Barnouw, G. Gerbner, W. Schramm, T.L. Worth, & L. Gross (Eds.), *International encyclopedia of communication: vol. 1*. (pp. 403–407). Oxford University Press. http://repository.upenn.edu/asc_papers/226
- Krippendorff, K. (2011). Agreement and Information in the Reliability of Coding. *Communication Methods and Measures*, 5, 1–20.
<https://doi.org/10.1080/19312458.2011.568376>
- Lakatos, L.P. (2013). A számviteli érdekhordozói elméletek evolúciója és a szabályozás. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 44(5), 47-59.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2013.05.05>
- Lakatos, L.P. (2009). *A számvitel szabályozása, és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése* [Doktori értekezés]. Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola. <https://phd.lib.uni-corvinus.hu/503/>
- Li, J.G. (2008). *A longitudinal study of corporate social disclosure in Chinese listed companies' annual reports: 2002 to 2006* [Thesis, Auckland University of Technology]. <https://openrepository.aut.ac.nz/handle/10292/493>
- Li, J., Pike, R., & Haniffa, R. (2008). Intellectual capital disclosure and corporate governance structure in UK firms. *Accounting and Business Research*, 38(2), 137–159.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2008.9663326>
- Lippai-Makra, E. (2021). A nem pénzügyi közzététel jó gyakorlata a változó szabályozás tükrében. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, 63(9), 51
- Lippai-Makra, E. (2022). *A magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi beszámolási gyakorlatának vizsgálata* [Doktori értekezés]. Szegedi Tudományegyetem. <https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/11248/>
- Lippai-Makra, E., & Kovács, Z.I. (2021). Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjú kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55(1), 55–65.
<https://doi.org/10.15170/MM.2021.55.01.05>
- Lippai-Makra, E., Kovács, Z.I., & Kiss, G.D. (2022). The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research*, 23(1), 301–318.
<https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2021-0086>
- Magness, V. (2006). Strategic posture, financial performance and environmental disclosure: An empirical test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 19(4), 540–563.
<https://doi.org/10.1108/09513570610679128>
- Manes-Rossi, F., Tiron-Tudor, A., Nicolò, G., & Zanella, G. (2018). Ensuring More Sustainable Reporting in Europe Using Non-Financial Disclosure—De Facto and De Jure Evidence. *Sustainability*, 10(4), 1162.
<https://doi.org/10.3390/su10041162>

- Matuszak, L., & Rózańska, E. (2021). Towards 2014/95/EU directive compliance: The case of Poland. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 12(5), 1052–1076.
<https://doi.org/10.1108/SAMPJ-02-2020-0042>
- McLachlan, J., & Gardner, J. (2004). A Comparison of Socially Responsible and Conventional Investors. *Journal of Business Ethics*, 52(1), 11–25.
<https://doi.org/10.1023/B:BUSI.0000033104.28219.92>
- Mion, G., & Loza Adauí, C.R. (2019). Mandatory Non-financial Disclosure and Its Consequences on the Sustainability Reporting Quality of Italian and German Companies. *Sustainability*, 11(17), 4612.
<https://doi.org/10.3390/su11174612>
- Mohl, G. (2013). A kockázat szerepe a könyvvizsgálatban. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 44(10), 50–62.
<https://doi.org/10.14267/veztud.2013.10.05>
- Naffa, H., Dudás, F., & Juhász, K. (2021). ESG-szemponatok a klímakockázat előrejelzésében. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 52(8–9), 18–33.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.09.02>
- Nemes, Z., & Széchy, A. (2023). A szén-dioxid-kibocsátások árazása: Az elméleti alapoktól a vállalati gyakorlatig. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 54(2), 40–52.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2023.02.04>
- Ortas, E., Gallego-Alvarez, I., & Etxeberria, I.Á. (2015). Financial Factors Influencing the Quality of Corporate Social Responsibility and Environmental Management Disclosure: A Quantile Regression Approach. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22(6), 362–380.
<https://doi.org/10.1002/csr.1351>
- Pereira Eugénio, T., Costa Lourenço, I., & Morais, A.I. (2013). Sustainability strategies of the company TimorL: Extending the applicability of legitimacy theory. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 24(5), 570–582.
<https://doi.org/10.1108/MEQ-03-2011-0017>
- Ragini. (2012). *Corporate Disclosure of Intangibles: A Comparative Study of Practices among Indian, US, and Japanese Companies*. *Vikalpa*, 37(3), 51–72.
<https://doi.org/10.1177/0256090920120305>
- Roberts, R.W. (1992). Determinants of corporate social responsibility disclosure: An application of stakeholder theory. *Accounting, Organizations and Society*, 17(6), 595–612.
[https://doi.org/10.1016/0361-3682\(92\)90015-K](https://doi.org/10.1016/0361-3682(92)90015-K)
- Shehata, N.F. (2014). Theories and Determinants of Voluntary Disclosure. *Accounting and Finance Research*, 3(1).
<https://doi.org/10.5430/afr.v3n1p18>
- Singh, I., & Zahn, J.L.W.M.V. der. (2008). Determinants of intellectual capital disclosure in prospectuses of initial public offerings. *Accounting and Business Research*, 38(5), 409–431.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2008.9665774>
- Stolowy, H., & Paugam, L. (2018). The expansion of non-financial reporting: An exploratory study. *Accounting and Business Research*, 48(5), 525–548.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2018.1470141>
- Szennay, Á., & Szigeti, C. (2019). A fenntartható fejlődési célok és a GRI szerinti jelentéstétel kapcsolatának elemzése. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 50(4), 33–43.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2019.04.04>
- Tamásné Vőneki, Z., & Lamanda, G. (2020). Az ESG-kockázatokkal kapcsolatos banki közzétételek tartalomlemzése: Pillanatkép a hazai nagybancok közzétételi gyakorlatáról. *Gazdaság és Pénzügy*, 7(4), 420–433.
<https://doi.org/10.33926/GP.2020.4.3>
- Tirnitz, T.J. (2010). A BÉT-en jegyzett társaságok önkéntes stratégiai adatszolgáltatása. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 41(1), 38–47.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2010.01.03>
- Tóth, B. (2020). A 2014-es államszámviteli reform az önkormányzati tapasztalatok tükrében: Pilotprojekt a problémák feltárására. *Pénzügyi Szemle*, 65(2), 244–260.
https://doi.org/10.35551/PFQ_2020_2_6
- Venturelli, A., Fasan, M., & Pizzi, S. (2022). Guest editorial Rethinking non-financial reporting in Europe: Challenges and opportunities in revising Directive 2014/95/EU. *Journal of Applied Accounting Research*, 23(1), 1–7.
<https://doi.org/10.1108/JAAR-02-2022-265>
- Watson, A., Shrivés, P., & Marston, C. (2002). Voluntary disclosure of accounting ratios in the UK *The British Accounting Review*, 34(4), 289–313.
<https://doi.org/10.1006/bare.2002.0213>